

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 28. avgusta 1997 * Leto VII, št. 17

Porabski Slovenci (pri mejnih prehodih s Slovenijo)

IZIGRANI

Predsednika Slovenije in Madžarske Milan Kučan in Árpád Göncz sta v nedeljo odprla meddržavna prehoda Kobilje-Nemesnép in Prosenjakovci-Magyarszombaf. Reportažo objavljamo na drugi strani.

Ob tem dejanju morajo biti porabski Slovenci resno zaskrbljeni, kajti najvišji predstavniki, zlasti Slovenije, niso izpolnili obljube, da bo hkrati odprt tudi meddržavni prehod Verica-Čepinci. Odločitev za prehode je bila dvostranska, zato bi slovenska stran morala vedeti, kako pomembna za porabske Slovence je odprta meja. Slovenija bi morala upoštevati dejstva, odločila se je na osnovi slabo pretehtanega političnega premisleka.

Dejstva so, da je bil prvi prehod na sedanji slovensko-madžarski meji odprt leta 1966, tedaj so odprli mednarodni prehod Dolga vas-Rédcis. Tako so dobili prekmurski Madžari prvo neposredno vez z Madžarsko v letih, ko so se začeli stiki med Slovenijo in mejnima Železno in Zalsko županijo. V sedemdesetih letih je bil odprt naslednji prehod Hodoš-Bajánsénye, najprej kot meddržavni, nato prekategoriziran v mednarodni prehod za osebni promet. Tudi ta prehod je v dvojezičnem, goričkem okolju.

Porabski Slovenci so dobili prvi prehod Sele 21. avgusta 1992: Martinje-Gornji Senik. Hkrati je bil odprt prehod Pince-Tornyiszentmiklós -

tretji prehod iz okolja prekmurskih Madžarov. Zdaj je bil odprt četrti, za prekmurske Madžare pomemben prehod, porabski Slovenci pa ostajajo pri prvem prehodu.

Ko sta prehod Martinje-Gornji Senik v vročem avgustovskem popoldnevu odpirala predsednika držav, je predsednik Árpád Göncz slikovito dejal, "da je slednjič umrla norost," in s tem izrazil svoj odnos do predolgo in v škodo prebivalcev zaprte meje. Zelo optimistično je tedaj napovedal odpiranje novih prehodov, za katere ne bodo potrebna dolgotrajna politična dogovarjanja.

Madžarska stran je po letu 1992, ko je bil na ptujskem gradu podpisan sporazum o novih prehodih, poudarjala, kako je za

nove prehode, vendar si jih zaradi pomanjkanja denarja ne more privoščiti. Pobude o cenejših mejnih prehodih, denimo s skupnimi poslopji, ki so prihajale zlasti iz Sombotele, uradna Budimpešta ni sprejemala, ampak je vseskozi ponavljala, da bodo novi prehodi, ko bo denar. Zdaj se je denar "našel", vendar ne za tri, ampak za dva prehoda, enega iz okolja prekmurskih Madžarov, drugega med slovensko občino Kobilje in madžarsko občino Nemesnép.

Očitno je na to odločitev madžarske strani pristala Slovenija, čeprav so njeni najvišji predstavniki porabskim Slovencem zagotavljali, da bo hkrati z ostalimi odprti tudi prehod Verica-Čepinci. To sta zelo konkretno tudi za naš

časnik povedala slovenski predsednik Milan Kučan in zunanji minister (zdaj v odstopu) Zoran Thaler. Tudi na zadnjem srečanju zunanjih ministrov Thalerja in Kovácsa v Budimpešti so se pogovarjali, je izjavil slovenski minister, o treh prehodih.

V petih letih se je pokazalo, da ima meddržavni prehod Martinje-Gornji Senik pomemben vpliv na ohranjanje slovenstva v Porabju, na krepitev gospodarskega razvoja, izjemne važnosti so osebni stiki in bogatitev obmejnega sodelovanja med šolami in društvi. Enako živahnost bi vzpodbujal prehod Verica-Čepinci, kjer je v zadnjih letih čutili nazadovanje v vseh pogledih, tudi v narodnostnem. Torej ne gre za odpiranje meje

zaradi "odpiranja", ampak zavoljo življenjskih potreb manjšine. Slovenska stran bi morala upoštevati tudi močan vpliv nemškega jezika skozi pritok kapitala iz Avstrije. Ker Slovenija še ni našla interesa za gospodarsko prisotnost v Monoštru in Porabju - nemški kapital že nekaj let narekuje učenje nemškega jezika v šolah in podjetjih.

Slovenska politika bi morala razmišljati o posledicah zaprte meje s Porabjem. Če bi pretehtala najpomembnejše dejavnike, bi morala prej pristati, da bi v nedeljo odprli prehod Verica-Čepinci kot ostala prehoda.

Kako naj porabski Slovenci verjamejo državnim manjšinski politikam v Budimpešti in Ljubljani, da sta pripravljena na enak način pomagati obema manjšinama, kot ju zavazuje v Ljubljani podpisani sporazum? Kako naj verjamejo prekmurskim Madžarom, da bi kazalo več nalog uresničevati skupaj, ko pa so v igro pritegnili tudi državnozbornske poslance, vključno z narodnostno poslanko?

Zato bo kar umestno, če se na jesenski seji mešane komisije kar najodločneje zavzamejo za recipročno uresničevanje manjšinskih pravic. Tedaj se bo pokazala groba razlika v ravni manjšinske zaščite in konkretnih rezultatov med porabskimi Slovenci in prekmurskimi Madžari.

(Le) dva mejna prehoda med Slovenijo in Madžarsko (čeprav)

DOBRE STVARI SO VEDNO TRI

"Moja srčna želja je, da bi odprli še prehod med Cepinci in Verico. Prehod je pomemben za porabske Slovence, takrat bo obljuba dokončno izpolnjena, je v govoru v Prosenjakovcih dejal predsednik Republike Slovenije Milan Kučan. Ni bilo prvič, da je omenil ta prehod in njegov pomen za Porabje, zato res ne najdem upravičenega razloga, da ni bil odprt hkrati s prehodom Prosenjakovci - Magyarszombatfa in Kobilje - Nemesnép, ki sta ju v nedeljo odprla predsednik Arpad Göncz in Milan Kučan.

Ker imata prehoda na začetku meddržavni značaj, je slovenski predsednik Milan Kučan zagotovil podporo pri čimprejšnji prekatizaciji v mednarodna prehoda in s tem zanimiva za tretje države. Predsednik Arpad Göncz pa je napovedal, da bo do jeseni uresničena nekajletna pobuda o prestopanju meje

samo z osebnimi izkaznicami. Tako kot ima Slovenija urejeno z Avstrijo in Hrvaško, zdaj pa se dogovarja z Italijo.

zrla prizadevanja za odprtje prehoda Verica - Cepinci. Razumeti ni mogoče komentarja v Večeru (sobota, 23. avgust) pod naslovom

madžarski zunanji minister dr. Dimitrij Rupel in dr. Géza Jeszenszky po razviti formuli iz časov real-socializma o recipročnosti prerezala trak na meddržavnem mejnem prehodu Pince - Tomyiszentmiklós pri Lendavi (...) Lahko pa se zgodi, da bodo vloge zamenjane takrat, ko bodo na vzhodni meji odprli mejni prehod med prekmurskimi Cepinci in porabskim krajem Verica, saj bi na ta način spet prišla do izraza razvita formula o reciprociteti..."

Od komentatorja v tako uglednem slovenskem dnevniku bi pričakovali, da pozna sporazum o odpiranju novih mejnih prehodov med Slovenijo in Madžarsko, ki sta ga podpisala tista zunanja ministri, ki sta odprla prehod med Pincami in Tomyiszentmiklósem, in sporazum o zagotavljanju enakih pravic porabskim Slovcem in prek-

murskim Madžarom, ki je bil podpisan ravno tako leta 1992 v Ljubljani. Sporazuma, zlasti drugi, res ne govori o reciprociteti, še najmanj realsocialistični zagotavlja pa obema manjšinama enake pravice. Odprta meja je, to je poudaril tudi predsednik Kučan v Prosenjakovcih (kjer Večerovega poročevalca ni bilo), eden temeljnih kriterijev za presojo demokratičnosti. Dodati velja tudi, da sta bila sporazuma podpisana v času vlade Jozsefa Antalla, ki mu res ne kaže (pa ne zato, ker je že umrl) pripisovati realsocialistične preteklosti in namer, razen iz nevednosti, ali ...

Če imajo zdaj prekmurski Madžari iz svojih okolij štiri mejne prehode, porabski Slovenci le enega, je zgolj "umazana podrobnost."

eR

Novi mejni prehodi, odslej so štirje meddržavni in dva mednarodna, so vzbudili tudi precejšnjo medijsko pozornost, pri čemer je slovenska stran, razen RTV Slovenije, popolnoma pre-

Predsednika v vlogi malega "ritarja?" Branko Žunec zapiše: "Pred petimi leti sta slovenski in madžarski predsednik odprla mejni prehod Martinje - Gomji Senik. Pred tem sta naš in

ZDRAVILNA UMETNOST

Poletni meseci pogosto nudijo lahkotno kulturno razvedrilo. Priznam, pričakovala sem nekaj takega, ko sem šla na razstavo Marije Tanka-Velencei. Čakala sta me nenavadno prizorišče, Galerija Polje in še bolj nenavaden prizor. Na hodniku so vsepovsod bile risbe, na stenah pa napis. Opaziti je bilo, da jih niso ustvarili profesionalni umetniki, niti ne otroci, temveč bolniki, ki so na tak način izražali svoja čustva in misli.

Najprej "berem" slike, zaprte oblike, močne barve, rdeče srce, v smrekovem gozdu majhna hiša, rdeče jabolko, pa kako rdeče! Avtomobil, roža, med rožami napis o trpljenju Jezusa. Z očmi začnem iskati napise: *Hudič pozna tisoč ukan, da pahne človeka v (ne)srečo*. Vidi se, da je oklepaj napisala druga roka. Hudič pozna tisoč ukan, da človeka pahne v srečo, drugega pa v nesrečo, zato je to "učiteljsko popravilo". Da, v tem nenavadnem svetu, na psihiatričnem oddelku ljubljanske bolnišnice živi veliko nesrečnih ljudi, z bolno dušo, bežeči od ljudi, od lastnega življenja. Pozabiti bi morali slabo, morali

bi najti pot nazaj k sebi, k svojim. *Danes sonce ugaša, vendar vem, da bo jutri znova posijalo*. V stavku se že skriva optimizem, ampak še premalo. Zdaj sem našla: *Ce ljubiš sebe, ljubiš tudi druge*. Tisti, ki je na steno zapisal ta stavek, je bil najbrž že blizu ozdravljenja, mogoče tako blizu, da se tega več niti ne spomni.

Na hodniku se je neopazno približal moški, vseeno sem ga morala opaziti. Njegove oči so bile zelo nenavadne, polne so bile ljubezni. Jano Milkovič, ki že dolgo ve, da se z duševnimi bolniki morajo razen zdravnikov ukvarjati tudi drugi. Tudi sam slika, to je njegova "učena stroka". Vseeno pa največ svojega časa prebije ravno tu. Njegovo delo ima svojo tradicijo, že več kot petindvajset let je znano, da imajo nekatera področja umetnosti zdravilni učinek. O svojih dosežkih govori skromno. Vsak mesec organizirajo kakšno razstavo. Ampak tudi glasba in dramske igre učinkujejo zdravilno. Zelo vpludno se izogne mojim vprašanjem o finančnem ozadju, čeprav je vse drago, barve, platno, delo. Malo me je

sram, da sem s svojim vprašanjem zmotila tega človeka, čigar oči so res polne ljubezni.

Govoriti začne o tem, kako dolgo pozna Marijo Tanka Velencei, ve, da že dolga leta slika, ampak samo zase. Rože so zacvetele iz žalostnih trenutkov njegovega življenja. Z rožami in

življenjski sopotnik, ki jo je pazil z razumevajočo ljubeznijo in jo je podpiral v vsem. Te rože niso le govorile o njeni žalosti, tudi skrivale so jo. Po več rožah so se na slikah pojavile podobe, človeške podobe. Trije ženski obrazi, tri periode našega življenja, mladost, srednja leta in

majhna slika, a v deset krat petnajst centimetrskem okviru je celo življenje!

Počasi si ogledam vseh sedemdeset slik na razstavi, miniaturo so. Nenavadna izbira, ampak tako pokažejo več, pot, ki jo je Maria Tanka-Velencei doslej prehodila. Skrivnosti rože se odkrivajo počasi, zaprt svet se odpre in govori o neizrekljivem. Dve sliki, druga ob drugi, v zelo dobro izbranem okviru. Na eni so temne barve preteklosti, na drugi pa z odtenci svetlega upodobljena mati z otrokom. Vidimo še eno starejšo sliko, na kateri je podoba matere poudarjena s črno konturo, v njenem naročju je mrtvi otrok. Pri govorjenju o neizrekljivem je pomagala risba, akvarel, oljna slika, morda ni bila tehnika najbolj prēmna, ampak sporočilo, sporočilo ozdravljene duše. A je čudno, da je bilo na otvoritvi veliko ljudi, čudno, da si ogledajo slike zdravniki in bolniki. Ali je čudno, da pred slikami nisem mogla skriti svojih čustev in misli? Odločite se sami!

dr. Erzsébet Fejes

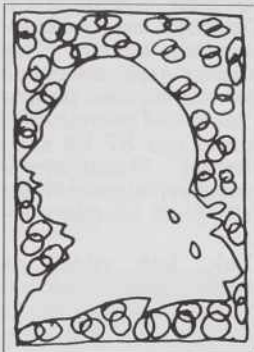
rožam je povedala vse. Iskala je barve, iskala je oblike svojim besedam. Sopki so bili vedno bolj pisani, lepi, toliko da niso govorili. Marika je dolgo bežala tudi pred ljudmi, ni hotela, ni jim mogla povedati, kaj jo boli. Misli je, da je ne bi razumeli. Zraven nje je stal njen

starost. Obrazi so isti, barve ne. Sinje modra barva mladosti se preko krvavo rdeče spremeni v rjavo. Obraz je lahko čigarkoli, tvoj, moj. Več povedo razmerja. Določujoči je period, ki je ponavadi najdaljši, aktivna odrasla doba. O tem in še o marsičem govori ta

Štenjé

LINHARTOVA MICKA

Naša gledališka družina "Nindrik indrik" je letos nupokazala veselo igró "Županova Micka", štero je v našo rejč prejšpisó Milivoj Miki Roš. Županova Micka je prva slovenska igra, štero je v 18. stoletji (1789) napisó Anton Tomaž Linhart (1756-1795). Narauó se je v Radovljici, včiu se je v Beči (na Dunaju), delo pa v Ljubljani v več kancelajaj. Píso je v nemškóm, v slovenskóm jeziki.

Županovo Micko je nej sam vözbrodó, liki je z nemškoga dojobrno (Joseph Richter, Die Feldmühle - Podeželski mlin). Ranč tak svojo družó igró: *Ta veseli dan ali Matiček se ženi* (Beaumarchais, Figarova svatba). Tau igró je že 1790-oga leta napisó, depa so go leko nupokazali samo po revoluciji 1848. leta.

Cajti se ne spreminajo. Ka je Linhart pred dvejstau lejti napisó, eške gnesnadén vala. Micko, lejpo županovo či ške zapelati bogati moški, šteri je že zaročen z bogato dovico. Bogata dovica tau zvej, pa se z Mickov vkpžguči, ka vözdelajo s falautóm. Gda bogati falaut pride s svojim padašóm Micko za ženo prosti, te pigejo najprva na Mickino zdravdje, po tistóm pa na zdravje mladoženca - sirmačkoga pojba, šteri Micko rejsan rad ma. Tisto minuto nastupaí bogata dovica tó, pa bogati falaut gorpride, ka je dojbukno. Bogata dovica tista dva prstana, štere je bogati falaut nej pa Micki dau, šenka mladómí pari. Falauti pa pravi, ka un pa naj njima penaze dá na gostúvanje. Tak je bogati falaut, šteri je sto meti peneze bogate dovice pa Mickino mlado tejšo - gorplačo. Micka pa je tó gorprišla, ka tisti, šteri ne vej lepau gučati, go rejsan zaistino rad ma. Sprovoga se je tak taužila oči:

"Micka: No - on mi nigdar ne reče, de na mojih licah rožce cvedó -

Jaka: Rožce?

Micka: De Kupido v mojih očeh sedi, in v njega stejšla -

Jaka: Micka! (se čudi)

Micka: De je moj obraz toku jasn, koker nebú - moj žvot toku raven, koker ena smreka -

Jaka: Micka!

Micka: De je moje pejtje toku lepu, koker od ene tíčece - od tejšga on meni nikoli nič ne povej, koku ga bom jest tedej lubila?"

(po našóm:

Micka: No - un mi nigdar ne pravi, ka na moji licaj raužice cvetejo -

Jaka (oča): Raužice?

Micka: Da mali angeu v moji očaj sedi, i v njega strejšla.

Jaka: Micka! (se čudiva)

Micka: Da je na mojom obrazi takša vedrina, kak na nebi - moje tejšlo tako ravno, kak eden baur -

Jaka: Micka!

Micka: Ka tak lepau spejvam, kak edna ftica - nika takšoga mi nikdar ne povej, kak bi ga pa te rada mejlja?"

Marija Kozar

"Eške živejo tam lidge?"

DEVIŽON SPOMINOV

Grabin Lorenc
(Lőrinc Gorza)

- Gda smo si v Muhini (Mohi) poglednili spomenik (na enóm brgej vse puno velki križov, med njimi en angeu prauti zemli leti, kak če bi kakši fligar dojstrlili), so se trno čemerasti črni oblaki gonili nad križi, kak če bi duše tisti pokojni Madžarov plavale po oblakaj, štere so divdji Tatarpe v tej krajini zaničili 1241-oga leta. Telko so ji spoklali, ka je vogrski narod skor vömráu. Za enmalo nas je zgrabo takši viher, ka je poštija takša bila, kak če bi se v enóm šurkom potokí pelali, kmica pa kak biks, obliskalo se je, kak če bi s saudni den prihajo, autoná brisalci so tak delali, kak če bi z dvej slami steli čonakli goniti v oceani... Mujs smo mogli doj staniti pa zmejs premišlavati, ka vejpa je eške nej leto 2000, ka bi konec sveta kauli prišo...

Naj bau, smo si pravili, te gnes nemo šli v Maklár, gde smo steli gorpoiskati enoga porabskoga Slovenca. Skoda, če smo že tak daleč prišli, če smo že tak paulek, depa "vnoči" se zato don ne šika v lúcke rami nut klonkati.

Te pa za kakšo vöro mau, gda smo se že rejsan pauleg Maklara pelali, gnauk samo vöposine sunce, pa tak sveklau grata, kak gda v gledališči reflektre gori zakapčijo. Te pa eške don leko demo, vej je pa ranč eške nej nauč, če tak lepau sunce sijé.

Istina, ka Slovenci vsigder menje. Vi ste v tisti romantičnaj cajtaj enoga tó vkradnili, depa odpistimo vam, ka lúbezen je lúbezen... Stric Lorenc so se malo tó pošetavali med svojimi lejpmi spomini iz davni časov. Kak so prej uni pa Kolmani Kadli, šteri je búu njini padaš, v šauli na Gorenjom Siniki nikše bresvik kradnili, pa tau tak, ka direktor Pál nej gorprido, ka sta njiva bila. Ali pa gda so že vekši bili, kak so z drugimi legeni v Čöpenca pa druge vesniče ojdli na "Slavsko"... Tri lejta so bili sodak v Peči - čüjete danešnja mladina z vašimi 9 mejseci?!? -, že so nikšo dobro vövdüdenje tó meli tam v eni fabriki, te pa ji je njen pokojni brat Pejpi nanjé vzöu, naj pridejo tagor v Eger delat. Stric Pejpi so v Dajčlandi delali, tam so nemški tolmač bili, pa ranč tam so delali Madžari z Vogrskoga tó, konkretno iz Egerszalóka. Tak so te stric Lorenc k brati prišli v Egerszalók, en cajt so pri brati bili, se s piciklinóm v Eger na delo vozili. Sledik so te srečali svojo romantično ženo, pa se v Maklár oženili.

Na železnici so delali vse, ka je trbólo, od prencóša do kalauza. Tistoga ipa je eške dosta mejstaj trbólo ejkstra prencati, pa tisto trbólo znati vözračunati, ka gda pa gde je trbej začniti prencati, naj vse v redi bau. V mrazi pa ici gnako ranč tako je trbólo med bogaunami biti pa prencati. Gnesnadén je že prej dosta baukše, ka je vse bole moderno. Telko

Gda smo si v Muhini (Mohi) poglednili spomenik (na enóm brgej vse puno velki križov, med njimi en angeu prauti zemli leti, kak če bi kakši fligar dojstrlili), so se trno čemerasti črni oblaki gonili nad križi, kak če bi duše tisti pokojni Madžarov plavale po oblakaj, štere so divdji Tatarpe v tej krajini zaničili 1241-oga leta. Telko so ji spoklali, ka je vogrski narod skor vömráu. Za enmalo nas je zgrabo takši viher, ka je poštija takša bila, kak če bi se v enóm šurkom potokí pelali, kmica pa kak biks, obliskalo se je, kak če bi s saudni den prihajo, autoná brisalci so tak delali, kak če bi z dvej slami steli čonakli goniti v oceani... Mujs smo mogli doj staniti pa zmejs premišlavati, ka vejpa je eške nej leto 2000, ka bi konec sveta kauli prišo...

Naj bau, smo si pravili, te gnes nemo šli v Maklár, gde smo steli gorpoiskati enoga porabskoga Slovenca. Skoda, če smo že tak daleč prišli, če smo že tak paulek, depa "vnoči" se zato don ne šika v lúcke rami nut klonkati.

Te pa za kakšo vöro mau, gda smo se že rejsan pauleg Maklara pelali, gnauk samo vöposine sunce, pa tak sveklau grata, kak gda v gledališči reflektre gori zakapčijo. Te pa eške don leko demo, vej je pa ranč eške nej nauč, če tak lepau sunce sijé.

Istina, ka Slovenci vsigder menje. Vi ste v tisti romantičnaj cajtaj enoga tó vkradnili, depa odpistimo vam, ka lúbezen je lúbezen... Stric Lorenc so se malo tó pošetavali med svojimi lejpmi spomini iz davni časov. Kak so prej uni pa Kolmani Kadli, šteri je búu njini padaš, v šauli na Gorenjom Siniki nikše bresvik kradnili, pa tau tak, ka direktor Pál nej gorprido, ka sta njiva bila. Ali pa gda so že vekši bili, kak so z drugimi legeni v Čöpenca pa druge vesniče ojdli na "Slavsko"... Tri lejta so bili sodak v Peči - čüjete danešnja mladina z vašimi 9 mejseci?!? -, že so nikšo dobro vövdüdenje tó meli tam v eni fabriki, te pa ji je njen pokojni brat Pejpi nanjé vzöu, naj pridejo tagor v Eger delat. Stric Pejpi so v Dajčlandi delali, tam so nemški tolmač bili, pa ranč tam so delali Madžari z Vogrskoga tó, konkretno iz Egerszalóka. Tak so te stric Lorenc k brati prišli v Egerszalók, en cajt so pri brati bili, se s piciklinóm v Eger na delo vozili. Sledik so te srečali svojo romantično ženo, pa se v Maklár oženili.

Na železnici so delali vse, ka je trbólo, od prencóša do kalauza. Tistoga ipa je eške dosta mejstaj trbólo ejkstra prencati, pa tisto trbólo znati vözračunati, ka gda pa gde je trbej začniti prencati, naj vse v redi bau. V mrazi pa ici gnako ranč tako je trbólo med bogaunami biti pa prencati. Gnesnadén je že prej dosta baukše, ka je vse bole moderno. Telko

aska majno, ka se kak nekednjejí železničar šenki leko pelajo, zato pa brodijo odati svoj auto. Pa što bi si brodo, pomalek do se brezi železničarske karte tó leko šenski vozili. Maklár je zato daleč od Porabja, od naši slovenski vesnic. Pa če človek štiri-deset lejti samo narejdki guči slovenski, te buma dosta leko pozabili. Stric Lorenc so dosta pozabili. Nej tau, ka bi nej steli slovenski gučati, liki bi leko pravili, ka so rejsan dosta pozabili. Včasik so slovenski začnili gučati par reči, pa so ranč nej napamet vzeli, ka že dvej minuti vogrski gučijo... Depa tau, ka nji briga njina materna rejč, se s toga tó vidi, ka so včasik pitali, kak bi uni tó leko dobivali naše slovenske novine Porabje, gde bi je leko nut plačali... Gvüšen sam, ka do jim novine dosta pomagale, ka jim že v kratkom cajti pá vse slovenske reči, iz šteri je naša materna rejč spletana, brž napamet pridejo... Kak jim je brž napamet prišlo - zaman sam se trgo, ka Baug plati, ne trüдите se! -, ka so ziskali en menši devizón, spletenoga iz farbasté drautine lupine, pa nutri natočili svojo domanjo vino, naj doma sprobam. Tau prej tó nej baja, če glaš pri meni ostane - za spomin. Vino smo doma spili strici Lorenci na zdravdje. Vü-pamo, ka de kaj valalo, zato, ka smo čüli, ka so ranč tisti cajt prišli iz špitau... Ozdravite se!

Besedilo in slika:
Francek Mukič

OD SLOVENIJE...

Žrtve vojne leta 1991 bodo dobile odškodnino

Pred kratkim je začel veljati zakon o posebnih pravicah žrtev v vojni za Slovenijo 1991. Za posebne pravice se štejejo doživljenjska mesečna renta, odškodnina po posebnem zakonu, ki ureja plačilo vojne odškodnine ter štipendija in druge pravice, ki pripadajo otrokom oseb, padlih v vojni za Slovenijo leta 1991 ali umrlih za posledicami poškodb, pridobljenih v tej vojni. Sredstva za zagotavljanje omenjenih posebnih pravic bodo zagotovljena v državnem proračunu.

Prednajči devet turističnih krajev

Po podatkih Združenja za turizem in gostinstvo Gospodarske zbornice Slovenije je devet turističnih krajev v Sloveniji v letošnjem prvem polletju v vseh vrstah prenočitvenih zmogljivosti ustvarilo več kot sto tisoč prenočitev ali skupaj 53,6-odstotni delež vseh prenočitev. Po ustvarjenem deležu je v skupnem številu prenočitev na prvem mestu Portorož (332.830 prenočitev), sledijo Catež ob Savi (184.728 prenočitev), Kranjska Gora (168.090 prenočitev), Ljubljana (143.124 prenočitev), Bled (138.244 prenočitev), Rogaska Slatina (111.616 prenočitev), Moravske Toplice (108.187 prenočitev), Podčetrtek (104.391 prenočitev) in Izola (101.763 prenočitev).

Vse več zasvojenih z drogo

Strokovnjaki ocenjujejo, da je trenutno v Sloveniji med 2.000 in 5.000 uporabnikov heroina, medtem ko naj bi bilo tistih, ki uporabljajo kakršno koli prepovedano drogo, okoli 10.000. Najbolj razširjena prepovedana droga je marihuana, sledi ji heroin. Uporaba kokaina in amfetaminov je še vedno manj razširjena, čeprav strokovnjaki za področje zasvojenosti iz Obale opozarjajo na povečanje tudi tovrstne uporabe drog. Policisti navajajo, da je v zadnjem letu vedno bolj razširjena uporaba extasyja ter da se za uporabo droge odločajo mladi ljudje. Po podatkih raziskav oseb v metadonskem programu jih je kar 40,6 odstotka začelo jemati drogo pred petnajstim letom starosti, 80,8 odstotkov pred 18. letom, medtem ko je povprečna starost oseb ob začetku jemanja drog 16 let.

Jajjaaa?!?

Vej pa don nej?!?

Država kak erbaš.

Gda stoj mrgé pa te žlata erba, država tó vsigder doj vzeme svoj asek (illeték). Na Vogrskom je lani mrlo 143.500 ljudi. Iz toga, ka negajo erbaše, ka država prikviterala 150 milijonov forintov, iz iletaka pa 1 milijardo 65 milijonov forintov. Pa te ranč telko samouprave (önkormányzatok). Zdjaj pa te pravijo, ka letos škejo "prislúžiti" 1,2 milijardi, drugo leto pa 1,4 milijardo. - *Pitanje je samo tau, kak svojo vsigder višio normo škejo narediti? Tak, ka do zdigali ceno, ali pa do nas začnili klati? Vejpa tau vendrak eške don nemojo v plani, kelko nas more v enom leti mrejt?*

KRAVA S CICIFIKSOM

Mate dvaliterski Unicum? Eden bautinski tauvan prej vsigdar tau pita najbolje mladoga bautoša v kakši velki bauti (v blagovnici), pa gda mladi, šteri skor nika ne vejo, začnejo po bauti lejtati, kak kokauši, gda se viher začinja, te lepau tau pa tisto spokradne. - *Leko, ka je don tak, kak smo gnauk sveta mislili, ka na usakšo meštrijo se je trbej razmeti? Baja je tau, ka mladi bautoške ne vejo, ka takšoga Unicuma ranč nega, tauvan pa dobro pozna svojo meštrijo.*

Krava s cicifiksom. V nuvi Zelandiji so eni kravi prejkispisali njen DNK, njen genski kod, natau je krava začnila davati človeče mlejk. Naslednje je telko mlejka mejla, ka ji je vimen nej mogle držati, zato so go mogli "gorpodložiti" s cicifiksom. - *Fiks tajfli, ka use nega!*

Mali gezik - velki gezik. V Latviji (Lettorzšág) gučijo gezik "liv", šteri je skor takši, kak finski, pa ga guči samo 200 ljudi. Na meji Ka-

meruna pa Nigerije pa je en gezik, šteroga ime je "bishuo", toga gučita samo oča pa sin. "Najmenša" rejč na svejti pa je ranč tū, ime pa ji je "bikya". Tau rejč guči samo ena 87 lejt stara ženska. - *Prauti tem je porabski slovenski gezik pravi svetovni gezik!*

Tak, kak ribiči pa ribe. En človek iz Hongkonga tak misli, ka so Kinejzarge zdaj, ka so Hongkong prej vzeli od Velike Britanije, ribiči, Hongkong pa ena velka riba. Mislite, ka je riba, gda jo ribiči zgrabijo na svojo palico ali v mrežo, srečna? - *Leko, ka svejt na tom stogi, ka ka je enoma dobro, tisto je drugoma lagvo?*

Najbole popularen človek (zadnji?) Britanske monarhije. Tau je Mati Kralica, štera je ranč telko stara (rojena 1900-oga leta), kak našo stoletje. Ze kak mlada žena kralja Georga VI. je pokazala svojo karizmatičnost. Med drugo bojno, gda so bombarderali London, je bilau takšo nakanénje,

ka naj bi dvej njeni mladi dekli (danešnja kralica pa sestro) odpelali v Kanado. Te je Mati Kralica pravila: mlajši brezi mena nedo šli, ge nemo ušla brezi svojoga moža - krala, krau pa more ostati, ka je država v nevarnosti! Punktum! Čudne dele je zato tó mejla Mati Kralica. Nej je stejla popistiti staro šego, ka gda se v kralovski držini narodi dejte, te prej pauleg (kak fejest pauleg, tau ne vejmo) more biti sam notranji minister Velike Britanije. Gda pa je 1942-oga leta v njini paloti Buckingham Palace bila en cajt merikanarskoga predsednika Roosvelta žena, se je tmok čūdivala, kak ostrja je bila kralica: na njeni kadi je būu potegnjen en čmi vonal, pa samo do toga je bilau slobaudno vodau pistiti v tisti žmetni bojnski cajtaj. - *Naši politikuške so gnauk že pozvali k nam englesko kralico, leko ka bi jim nej škaudilo, če bi eno paut pozvali staro Mater Kralico tó?*

Fr.M.

35. mednarodni kmetijsko-živilski sejem v Gornji Radgoni

JUBILEJNO PRIREDITEV ODPRL MILAN KUČAN

Zadnji teden v mesecu avgustu je v deželi ob Muri vse v znamenju mednarodnega kmetijsko-živilskega sejma v Gornji Radgoni. Tako je tudi letos. 35. tovrstni sejem, na katerem se predstavlja 1.550 razstavljalcev iz 25 držav, je odprl slovenski predsednik Milan Kučan. Organizatorji pričakujejo, da si bo devetdnevno sejmsko prireditev, ki bo svoja vrata zaprla v nedeljo, 31. avgusta, ogledalo okoli 200 tisoč obiskovalcev. Čeprav je sejem v Gornji Radgoni specializirani kmetijsko-živilski sejem, mu skušajo organizatorji dati širšo vsebino. Med številnimi obiskovalci sejma so tako že vrsto let tudi vsi pomembnejši slovenski politiki, gospodarstveniki in strokovnjaki, sejem pa ima tako gospodarski, strokovni, politični in družabni pomen.

Osnovni poudarek ostaja še naprej na razstavah, ki letos niso samo vsebinsko zaokrožene celote, ampak se prvič obširneje in skupaj predstavljajo nekatere regije. Tako se na 280 kvadratnih metrih predstavlja tudi madžarsko kmetijstvo. Sicer pa si obiskovalci lahko ogledajo kmetijsko mehanizacijo in opremo, reprodukcijski material za kmetijstvo in izdelke živilsko-predelovalne industrije, na ogled pa je tudi razstava živine.

Sam sejem že vsa leta spremlja bogat program strokovnih prireditev, letos je tako na programu 30 posvetov, med drugim je bila predstavljena tudi študija Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Kmetijsko-živilski sejem v Gornji Radgoni so obiskali tudi kmetijski ministri držav Cefte.

Še pred sejmom so organizatorji pripravili nekaj ocenjevanj: izdelkov mesne in mlekarke industrije, slovenskih vin ter kmetijske mehanizacije in inovacij, med sejmom pa bodo ocenili še govejo živino, prašiče in konje. Na vseh ocenjevanjih se je vrstilo okoli 1800 vzrocev 1050 razstavljalcev.

Silva Eöry

Monošter, 14-16. avgusta. Rokometna turnirja za Pokal mesta Monošter se je udeležilo približno 15 ekip, med njimi tudi ekipe iz Crenšovec.

STERI SO NEJ ODIŠLI

Vsakošoma je veliko veselje, če vidimo pa čujemo, ka tu pa tam mladi v naši porabski vasnicaj zidajo, postavljajo si svoje domove, iže. Tau znamenuje, ka se zatok itak vō ne spraznijo naše vasnice, da baude naprej slovensko Porabje. Edno takšo mlado držino sam gorziskala na G. Seniki. **Feri Kozar pa njegva žena Marijana** sta v čudovitoj pokrajini napravila velki ram. Pa nej samo velkoga, spoj lej-poga tu. Tak se šegau ma povedati, ka prej k zidanji - spoj pa gnesden - tri stvari trbej. Tau so pa: penazge, penazge pa penazge.

Pa v našom lejpom Porabji, v največ vasnicaj eške tau tu ne dojde. Cejle novine bi leko pune napisala s tem, ka vse je potrebno, če gnesden stoj zida. Prej za toga volo, ka smo mi v takši vasnicaj, gde tak naravo, kak okolje skrb majo, varujejo. Kelko nas tau košta tak moralno kak finančno, tau si eni ranč ne mislijo. Pa ka je v tejm pozitivno ali negativno, od toga bi tu dosta leko gučali. Steri gnesden začnejo zidati - spoj pa tisti, ki si samo zvūna vesi najdejo mesto, se morajo pripraviti pa meli zvūn penaz dosta potrplivosti pa spoj dobre žive (idegekl).

Feri pa Marijana! Lejpi ram sta zozidala. Meni se tak vidi, da je te ram šec-pec cajta vōzraso z zemle. Tak je?

"Tau je istina, ka sva ga pau drugo leto gor zozidala pa se not spakirala. Liki tau pau drugo leto sva zatok dosta mogla vōprstati tu."

Vama je nigdar nej na pamat prišlo - kak dosti mladim - da bi odišla kama indrik?

"Nigdar sva nej v mišlenji mela svoje ves tūnjati. Obadva sva na seniški brgaj gorzrasla, nama je tau lepo, tu sva med svojimi, tu sva doma," pravi Marijana. **Kak sta pa do toga prišla, ka ranč es zozidata ižo, gde je nigdar nej bila iža, kama so ljudje nej zidali?**

Feri: "Vseposvedik v vesi sva iskala mesto pa sva nej najšla. Lūdje znatra v vesi neščejo prazne zemle odavati, vsakši špara tisto za svojo rodbino. Tūj je pa bila ta zemla (gnauksvejta njiva) pa je tau nej daleč od

centra, eške geste tūj vodovod, elektrika pa sva spro-bala tau mesto doj kŕpiti, ka se je nama priškalo. Samo sva tau nej vedla naprej, ka de za zidanje do-volenje telko nevolē delalo."

Po mojom je "konec" zatok lejpi, spoj lejpo ižo mata. Ka so bile te 'nevolē'?

Feri: "Eden arhitekt iz Sombotela mi je napravil plan pa je pravo, ka de tau v redi šlau. S tejm se je začnilo, ka je te plan Urad za varstvo okolja (Kōmye-zetvedelmi Hivatal), tak kak je bio, nej dopūsto uredničiti. Cejlak nauvi plan sam mogo dati napraviti. Po tistim so pa eške stau pa stau fele baje najšli. Tak ka sam do dovoljenja te prišo, gda sam že strejo gor klau. No, med tejm so me dvakrat fejst poštrafali tu. Če bi ge vse poslušō, ka so naprej spisali, bi buma ram nej etak vōgledo kak gnes. Pravica je tau, ka oni takše rame dopūstijo zidati, kak so bili inda svejta, gde so okna samo za edno prgiško. Dobro, ka ti ne zapovejo ka moreš tučanco delati!"

Vidim, ka veliko mesto mata kauleg rama, tau je, mislim, pri ednom tali dobro?

"Naprej je spisano ka zvūna vesi kelko zemle more biti kaulag rama. Naš funtuš je skurok 6000 m². Po ednom kraji je dobro. Mamo lejpi ogradač, tam vse prpauvam, leko drevje, rauže sadim, sadovnjak smo napravili, za vse mamo zadosta mesta. Za deco je tau tu spoj dobro."

Mladiva sta, k tomi ra-

stara. Feri ti si tišlar, Marijana pa kŕjarca. Gda sta eške nej oženjaniva bila, obadva sta aktivno delala v vesi. Marijana v pevskom zbori, Feri ti si pa futbol špilo. Kak je tau gnes?

"Zdaj eške ne morem mislili na delo v zbori," pravi Marijana, "pa na kaj drugo tū nej, zatok ka je deca mala, nikoga pri rami nega, na koga bi je leko njala. Gnauk eške gvūšno pridejo tisti cajti, ka mo znauvič v službo, pa mo der kaj drugo tū mogoča pomagati v vesi. Feri se pa zatok s "starimi" futbolisti tū pa tam špila. On tū nejma dosta cajta. Rano odide delat pa kesnau pride. Depa dobro ka ma takšo slūžbo."

Norbi! Znaš slovenski?

"Znam."

Ka pa ti baudeš, da boš velki?

"Tišlar."

"Slovenski Norbi vse razmej pa odgovarja tū, depa tūj pa tam nej najlepše," pravi Marijana. "Mi smo tū krivi, zatok ka se navekša vogrski pogučavamo z njim. Zna slovenski zatok ka vsakšo rejč razmej pa se je v vrtaci tū včijo slovenski."

Gda se pa vzemam na paut, me Marijana sprodi tavō pa vse poglednave. Nika čudovitoga je od nji na ves gledati. Frišek luft, mir, vseposvedik je vse zeleno. Marijana mi od toga guči, ka vse eške morejo napraviti, da leko povejo, ka so kreda. Ram trbej vōspucati, tūj pa tam znatra eške tū kaj fali. Redno paut trbej ucuj k iži, štero so že začnili delati pa odijo že po njej.

"Kakoli je bilau dosta dela pa čemerov, vredno je bilau," pravi. **Mlada držina, nauvi daum, stoj bi mislo, ka drugo ranč nej trbej. Pa rejsan. Samo naj majo zdravje.**

Samo leko vŕpamo, da vse več mladi si etak misli. Če de pa tak, te se nistarni uradi (hivatalok) tū morajo malo nazaj držati. Vsakši nema takše potrplivosti kak teja mladiva, stera neščeta drugo, samo doma živeti. Pa malo načiša kak gnauk svejta.

I. Barber

... DO MADŽARSKE

Srečanje višegrajske trojice

22. avgusta so se v Krakovu srečali predsedniki vlad višegrajske trojice, Madžarske, Češke in Poljske. Vse tri države so bile v prvem krogu povabljene v Nato ter Evropsko unijo, zato so tudi pogovori potekali o pripravah na evro-atlantsko integracijo ter o odnosih do sosednih držav, ki v prvem krogu niso dobile "povabila" v te integracije.

FIDESZ presenetil vlado

Stranka mladih demokratov (FIDESZ) je presenetila vlado s svojim novim predlogom o referendumu o včlanitvi Madžarske v Nato. Skupščina je namreč s konsenzom vseh strank sprejela odlok, da bo služil referendum le temu, da se izve, ali državljani želijo včlanitev Madžarske v Nato pakt. Mladi demokrati so pred kratkim spremenili svoje stališče in zahtevajo, naj bo izid referenduma obvezen za parlament ter vlado.

20 tisoč podpisov v enem dnevu

Aktivisti Madžarskega demokratskega foruma so (MDF) v enem dnevu (20. avgusta) zbrali 20 tisoč podpisov za razpis referenduma, s katerim želijo preprečiti, da bi na Madžarskem lahko tuje fizične in pravne osebe odkupovale zemljo. Za razpis referenduma rabijo 200 tisoč podpisov.

Začenja se novo šolsko leto

V septembru bo na Madžarskem začelo približno milijon in pol učencev, dijakov novo šolsko leto. Število osnovnošolcev se ni znatno spremenilo v primerjavi z lanskim letom, v osnovnošolskih klopih bo tudi letos sedelo približno milijon učencev. Na srednji stopnji je za približno 10 tisoč dijakov več kot lani, okrog 560 tisoč. 73 odstotkov le-teh bo obiskovalo srednje poklicne šole. Na vseh stopnjah izobraževanja je naraslo število cerkvenih ter fondacijskih srednjih šol.

DVE PORABSKI EKIPI V I. ŽUPANIJSKI LIGI (2)

Baukše bi bilau, če bi "števanovski tau" nogometne serije napiso nekaj iz Stevanovca, ka bi tisto bole "objektivno-subjektivno", s srcem napisano bilau. Dja pa zdaj "s pametjov" moram pisati pa cejli cajt moram eno okau na svojoj ženej meti, ka če nika lagvoga napišem o Stencaj, te mi ona vse prejkpotegne, pa leko znauva začnem. Drugo pa je tau, ka službo tō neščem zdjibiti, povejmo zataugavolo, ka dolanapišem, ka Slovenska ves najmejnja 6 pontov (točk) štie vkrajzeti od Stevanovčanov. Takšo pa don ne smejm napisati, ka je dvakrat gladko (simán) dolazbijamo, ka ka bau te, če se tau ne posreči (zavolo dežja, sonca, vetra, ali meke žoge, sodnika itd.). Na, na tau ranč ne smejm pomisliti, ka vōdbimo. Te pa pā nemo emo mirā, ka mi števanovski šaulardje povejo, ka je Slovenska ves slaba ves, Slovenčardje samo vōltje lampe majo, dapa s krivimi nogami nika ne ladajo. Zdaj že vi tō vidite, ka zakoj moram dja vse tak napisati, kak je tau v resnici, ne smejm "Bakare" dolagledati, ka mi tak nagnauk povejo, ka mi smo pa "Čotardja". Najbaukše bau, če mo

štia eden tjeđen čako, pa če se nam na prvom srečanji (24-oga avgustuša v pol petoj v Varaši) posreči dolapotežiti števanovske pojbe, te mo vam o taum z vōltjimi literi (črkami) piso, če nej, te mo pa dugo-dugo tijo.

Dočas se pa moram pelati v Sombotel pa se tam moram nika zgunchati z mojimi padaši, kolegi-sodniki, aj tak fūčkajo v Varaša, kak se meni pa Slovenčarom vidi. Vejpa oni nam s srca radi pomagajo, če vejo, ka s tejm svojim držinam tō dobro včinijo. Tau neščem napisati, ka dvej zadnja šontja pa eno vōlko kuperto (format A/4) dobi tisti "črni ftič", steri de nam po želji fūčko pa nam v enem paučasi dvej enajstmetrovki dá, nasprotnikovimi napadalcu pa rdeči karton pokaže samo zatau, ka ga je tisti z vōltjimi očami pogledno pa se je sodnikove matere spaumno.

Dapa, če do me na biroviji zatauga volo spitavali nika, ka sam dja v Somboteli isko, pa kak sam Slovensko ves na 1. mesto spravlo, dja štie tau dolazatadjim, ka sam 8 lejt v Somboteli v šaulo odo.

malom tovornjaki pa so se vozili po vasnicaj, na Virico, v Otkovce, v Andovce, od krčme do krčme, pa nazaj. Majūtali so z zastavi, popejali so kak vsi vrazdže, takšo veseldje je bilau, ka tau nej prajti.

Mislim, ka ste vi tō nej doma v kauti djaukali pa si roke trgali. Radi ste bili, ka ste vōlko delo naprajli, dapa tau vam je že tō na misli prišlo, ka je tau nej samo veseldje, liki velka briga tō. Kak ste se začnili pripravlati na nauvo sezono?

"Morali smo pogledniti, ka na koga, na stere špilare leko tadale tō računamo. Večina nogometišov je ostala pri nas. Čaba Makoš nas je zapušto zavolo svoje službe. Zolt Slemmer je odušo k sodakom, Peter Kozo je pa zato dojpravo pri članski ekipi, ka je štie prej preveč mladi. Onadva ta se špilala pri mladih. Za nauve igralce nam je tō trbelo oditi pa je v Stence spravlati. Imre Poly in Gyula Császár sta že prvín tō bila v Stevanovcuj. Obadva mata števanovsko ženo, tak ka smo je na leki nanje vzeli. Z Gaborom Szabójem smo si okrepili prvo vrsto, on je napadalec iz Monoštra. Naš vratar Atila Nemet in Čaba Bartakovič sta že prišla med prejšno sezono.

Da je ekipa vtjūparstanila, gotova bila, te smo morali pogledniti objektivne pogoje (tárgyi feltételek). Na sređi igrišča se je po deži vsikdar stavila voda, pa med tekmo je vōlka blata bila. Tū smo vōlke šance skopali, smo cevi dojdjali, pa smo vodau z igrišča dolapelali, zdaj je dosta baukše. Dotejgamau so se igralci pa sodniki nej mogli tuširati, zdaj smo k slačilnici tō vucjnajpraji tuše, tak ka zdaj se že leko normalno stuširajo po tekmi.

Tau vejn, ka tej vaši špilardje "zaupstón", tau pomejni brezi plače, lejčejo za labdov, dapa cevi pa beton ne daulejo šentji. Na drugi konec županije se tō nete mogli z biciklini voziti, bus je pa dragi. Sto de vam pri tejm pomagao? Vi ste edini sponzor pri tej ekipi ali vam drugi tō pomagao?

"Lani se štie dja sam bijo, zdaj, ka drugi vidijo, ka smo dosta "obredli", pa se nam pršikalo daleč priti, zdaj bole vcuaj stanjūvlejo pa nam pomagajo s pejnazi ali sto kak leko. Vaska samoupravna nam je dala 500 djezero forintov za modernizacijo slačilnice pa 300 djezero za potne stroške. Dosta pejnež de štie zvūn tauga trbelo, tau pa sprobamo vtjūsprajti od naši sponzorev, ki so Titan d.o.o., naš rojak Šandor Holec mlajši, šef restavracije, FEZO d.o.o. Od naše Zveze Slovencev mo tō proslili pejnaze pa vūpamo, ka kelko Slovensko ves dobi, telko nam tō dajo."

Dugo sam Vas že "spovedavo" pa usefelé spita-vo, na konci še tri kratka pitanja. Kak mislite, gde zgotauvite za eno leto?

"Če malo pomislim, 10. mesto bi bilo za nas realno."

Ka bo izid (eredmény) vaš še prve tekme proti Ikeru vóru doma?

"Enoga ali dva brsnemo pa zmagamo, 3 točke si moramo sprajti pa dobro volau za začetek."

Ka bau v Varaši 24-oga avgustuša proti Slovenčarom?

"x - to je neodločeno. (Vejm, ka so že dugo v I. ligi, zatok je štie neščemo zbiti, neščemo njim volo vcejlak vkrajzveti, vej njim v Stevanovcuj tapotegne- mo nauo.)"

Dja tak mislim, ka do oni tō nika meli prauto. Baug plati, ka ste mi tak lepau taprajli use, kaj je bilau pa kak kaj bau. Sprobajte vi tō, kak de vam šlau, pa če na koncu (namesto 10-ega) "samo" 5. mesto bau, naj vam tō nede žau.

Laci Domjan
navijač dveh
porabskih ekip

P.S.: Pred prvo tekmo, gda sam te intervju v Stevanovcuj delo, mi je gospaud Mikoš, trener ekipe pravo, ka prej samo dobre stvari smejn v novine napisati. Gnes, 19. avgustuša, gda doladam svoj rokopis, so Stevanovci na 1. mestu županijske lige, dvakrat so zmagali, zbrali so 6 točk. Od tauga baukše novice nišče ne vej napisati. Samo tak tadale, podje!

Po tem malo bola smejšnom uvodi sva se pogovarjala z gospaudom **Stefanom Dončecom** (rojen v Stevanovcuj, doma iz Monoštra), ki je lastnik restavracije "Sikator", zato ga ljudje imenujejo in poznajo samo tak ka "Sikatoroš Pityu".

Najprej vam rejsan iz srca čestitam, gratuleram, ka ste leko tau vōlko delo do konca sprajli, pa ste v I. ligo Železne županije stau-pili. Dja tak mislim, ka bi se tau v Stevanovcuj brezi vas nej pršikalo, ka ste vi dobroga trenerja, gospauda Mikoša v Stence zvali, pa pejneze ste tō dosta dali. Dapa povejte vi sami, kak je bilau v tau leti. Teško je bilau med najbaukše priti?

"Gda sam dja ekipo prejkvzejo, te so na 14-om mestu bili. Najodprvin sam proso gospauda Mikoša, zdajšnoga trenerja, naj nam pomaga. Vedo sam, ka je dober trener pa vej gunchati s pojbi (on je Varaš v III. državno ligo spravlo). Pri nas v vesi je 80 procentov domanj

špilarov, nji je dobro vtjūparprijio János Hevesi, gospaud Laslo Mikoš je pa štie vcuajpripelo svojoga zeta, Čabo Makoša. On je sploj dober rokometáš (igro je v 2. državni ligi v Monoštri) pa tau vekošo žogo (labdo) tō dobro pozna, glavau tō vej nūcati, nej samo nodje. Gda pa dejkoli sta se obadva z Feconom Bartakovičom vtjūper pokazala, so se nasprotniki (najbola vratar) fejst leko krizali pa naglas molili, naj ne svečata labdo v mrežo.

Najbola težko delo smo te meli, da smo se nej doma špilali da pa podje so dobro špilali pa so kak v Gasztonyi tak na Viszáki dobili meč. Proti Magyarlaci je tō težko vtjūparprišla zmaga (3:2). Te smo že meli nauvoga vratara, Atilo Nemeta, ki smo ga dobili iz Monoštra. Zdaj že dva dobra golmana mamō, da pa če trbej. Doki se zvūna tō dobro brsa. János Hevesi nam je s svojo zlato pravo naugo tō sploj dosta pontov spravlo, on je pravi mojster prosti strelov. Kot bivši igralec v II. državni

ligi je zdaj prava rauka trenerja pa srce števanovske ekipe. Od andovski ledjenov se tō ne smejmo spozabiti. Laci Sömenek je najbola gvūšen v obrambi (védelem), vsikdar veseli poštaš Dindala pa vsakošo labdo na tisto mesto (na tisti adrejs) pošle, kama je valaun.

Drugi špilardja so tō vse vcuajjali, ka so vedli. Moj nečak Atila Dončec je napadalcom "STOP" pravo, nej je tadala pūsto, Bicskei je pa na sređi igrišča labde vtjūparbrau pa je raztalo. Badva oficerja, Laci Kovač mlajši in njegvi padaši, sta tō dobriša špilara. Pišti Lovenjak iz Otkovec je dostokrat nasprotnikovoga vratara postršūvo. Mladi že tō svoje zobé kažejo, tak ka v Petra Kozoja, v Karla Sömeneka pa Zolta Slemmerja se leko vūpamo, oni vsi dobri špilardje baudejo. Čaba Bartakovič, školnik telesne vzgoje je tō domau prišo v rojstno ves pomagat.

V zadnjom krogu smo "dojzaprili" Farkašovce z 2:0. Po tistim je cejla ekipa bila na mojom

DEŽELA S SKRAJNOSTMI (2)

Naša pot po Transilvaniji je vodila vse do nekdanje meje predtrianonske Madžarske, naši občutki pa so bili precej protislovni. Na tej (mejni) točki stoji še dandanes stražarnica v njej pa patrolja. Ali si lahko predstavljate, da na meji Zelezne in Zalske županije stoji stražarnica? Kot če bi ta meja, ki je pravzaprav več kot 70 let ni več, še zmeraj ločila dve državi. V resnici je pa le etnična meja med madžarskim in romunskim prebivalstvom. Zadnje vasi pred to "mejo" naseljujejo Madžari, ki

velja to za blokovska naselja po mestih. Veliko je smeti, ceste so "luknjaste". "Tudi če si siromak, ni 'mus', da si zanemarjen," se oglasi nekdo na našem avtobusu. Sledi dolg molk. Oddahnemo si le takrat, ko zapustimo približno 80-kilometrski pas ob meji z mešanim prebivalstvom ter se pripeljemo med dokaj lepo urejene vasi v Székelyföld. V tej pokrajini je ogromno vrelcev s "kislo" vodo, ki kar tako privre na površino. Tamkajšnji ljudje pijejo to naravno mineralno vodo brez

logično, če bi bilo prav obratno.

Če smo že pri denarju, naj ne pozabim omeniti vasi, ki precej dobro živi iz tega, da njeni prebivalci niso zapustili stare obrti. To je vas Korond, njeni lončarji so znani po vsej Madžarski. Vas kaže podoba velikega sejmišča. Ob njeni glavni ulici so trgovine, stojnice ali le mize z blagom. Prodajajo pred hišami, v hišah, na dvoriščih ali skednjah. Nekateri prodajajo kar na tleh, nekateri že imajo lepo urejene trgovine v pritličju kar mogočnih hiš. Ponujajo predvsem lončene izdelke, najdeš tudi ogromno pletenih stvari iz šibja ter tkanin iz ovčje volne. Prodajalci, domačini, niso nasilni, so prijazni, tudi če si le paseš oči.

Na koncu še nekaj o bivanju v romantičnem penzionu "Sikaszó". Pred odhodom smo dobili informacije, da bomo bivali po evropskih razmerah, torej bo na razpolago elektrika, topla voda. Ker pa je penzion nekaj kilometrov od vasi ter na tistem območju še ni električne napeljave, je za elektriko skrbel agregat, ki je dan po našem prihodu "odpovedal". Nič hudega, kako romantične so večerje pri svečah! (Če si ponoči iskal kakšne stranske prostore, več ni bilo toliko romantike.) Še nekaj smo se naučili. To namreč, da ne smemo biti sebični pri tuširanju. Če si se dolgo tuširal, se je lahko zgodilo, da so tvoji sopotniki ostali brez (tope) vode. Naslednji dan se je to lahko pripetilo tebi. Zelo hitro smo se naučili, kako "šparati" z vodo, ki so jo črpali iz bližnjega potoka. Za "odškod-

V vasi Korond vsi živijo od starih obrti. Za njihovo keramiko sta najbolj značilni modra in zelena barva.

se jim reče Čango. Ker je njihova madžarsčina precej starinska ter se v njej najdejo tudi romunske besede, kakor tudi romunski elementi, v njihovi ljudski kulturi jim nekateri iz večinskega naroda nočejo priznati, da so Madžari. Njihove vasi se skrivajo v dolinah med visokimi gorami, tako so pozimi zaradi visokega snega večkrat odrezani od sveta. Tudi v preteklosti se je to dogajalo, zato lasten razvoj jezika in kulture. Med Madžari v Erdelu je prav med le-temi bila najvišja stopnja raznarodovanja, ki pa se je zadnje čase ublažila. Vse več mladih Čangojev študira namreč na Madžarskem ter po vrnitvi uči madžarsko tudi tiste, ki so že skoraj pozabili materinščino. In zdaj se vrnimo k pravi meji, k tisti, preko katere vstopiš v Romunijo. Na mejnem prehodu nismo imeli nobenih težav. Kljub temu da nas je naš vodič (doma iz Segeda) zabaval z godbicami o balkanskih razmerah na tej meji, češ da kaj takega mi, ki smo "blaženi" tam ob zahodni meji države, tako ali tako ne srečujemo. Prav gotovo še ni naletel na kolono na enem izmed mejnih prehodov z Avstrijo, kjer bi ga avstrijski carinik po večurnem čakanju vprašal v popačeni madžarsčini: "Kam greš? Delat?" In to kar tikajo, kot če bi spila bratovščino. O balkanskih razmerah na prehodu z Romunijo le toliko, da je carinik (Romun po rodu) tekoče govoril madžarsko, poleg tega tudi nemško... Mejo smo prečkali v 20-ih minutah.

Po nekaj kilometrih vožnje te doletijo prvi negativni vtisi. Vasi so zanemarjene, še bolj

čiščenja. Termalna kopališča v tej pokrajini so bila priznana in priljubljena tudi v času Avstro-Ogrske monarhije. Ko se človek sprehaja po ulicah mesteca Parádfürdő, si lahko predstavlja, kakšno je bilo življenje aristokracije Monarhije na prelomu stoletja. Široka promenada, mogočne

V dolinah hribouja Gyimes se skrivajo, kot biseri, vasi Čangojev.

vile, parki in sprehajališča, skriti koticiki... Vse to priča o nekdanjem bogastvu zdravilišča. Če si pa vse to ogledaš pobliže, se ti zdi, da po razpadu Monarhije vile niso bile obnovljene, ceste popravljene, parki urejeni... Kljub temu ima mestece "šarm", ki te privlači.

In še ena niansa iz "obmejnega pasu". Medtem ko smo v osrčju Erdela vsepovsod plačevali s forinti ali devizami, prav ob meji nikjer niso sprejeli ne mark ne šilingov, da o forintih sploh ne govorimo. Človeku bi se zdelo

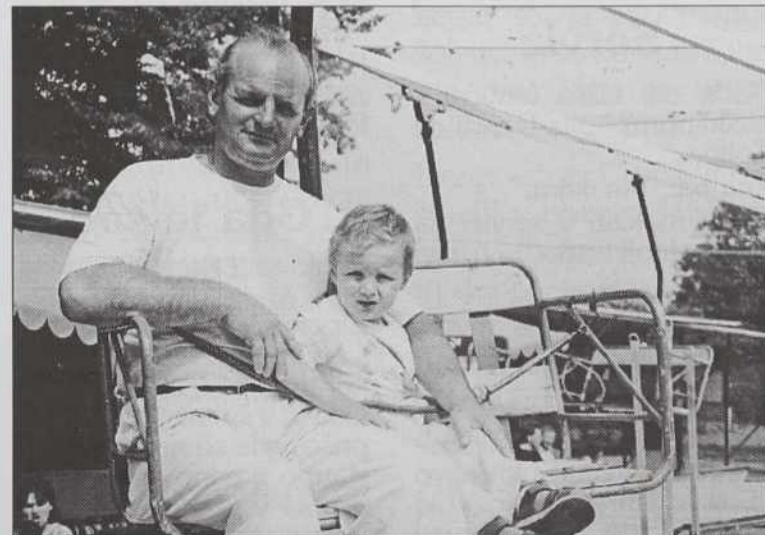
nino" smo imeli zelo lepo okolico, čisti zrak, neokrnjeno naravo. In naj omenim tudi to, da je lastnik penziona, gospod iz Budimpešte, ki si - kot je vse kazalo - obeta iz tega podjetja hitro obogatitev. Je pa bil zelo dober vodič, kajti poznal je vsak kot, vsako zanimivost v ožji in širši okolici.

Kljub vsemu si pa vseeno spleča pogledati Erdelsko, kajti vse nevšečnosti pozabiš ob lepi pokrajini ter prijaznih ljudeh.

M. Sukič

(Buča v Varaši)

OTROŠKO VESELJE

DAN SV. ŠTEFANA V MONOŠTRU

Okrog 20. avgusta, dneva sv. Štefana, prvega madžarskega kralja, se je zvrstilo več prireditev v Monoštru. Dan pred praznikom so si Monoštrčani lahko ogledali nastop folklornih skupin iz Južnoafriške Republike, Cipra, Tajske ter Romunije.

Slavnostni govornik na proslavi je bil predsednik skupščine Železne županije dr. Gyula Pusztai. Ob tej priliki so predali tudi priznanja mesta Monošter. Med odlikovanci sta bila tudi Slovenca, Margita Korpič (za aktivno delo v Rdečem križu) in Endre Dončec (za požrtvovalno delo, ki ga je opravljal v Slovenski vesi).

Serviz

"Gda odi tašča (anyós) z biciklinom?" pita Djauži od Zolina.

Zoli pa: "Ne vejim."

"Gda meklau v servizi na popravlanji ma," pravi Djauži.

Odgovor

Naša Lujza etognauk tak pravi svojimi dragomi mozej: "Ivan, Ivan. Sploj lagvo si si odebrau ženo. Od mene dosta bola butasto žensko bi si mogo vzeti. Ti misliš, ka ge ne vejim za

NIKA ZA SMEJ

tvoje praktike pa za tvoje laže?"

Ivan pa: "Draga moja Lujza. Vzelo bi si bola butasto. Pa ti misliš, ka sam najšo?"

Gda je sad zrejli

Etognauk je v edne špitale sam minister prišo pa je kontrolero, kak kaj delajo. Gda je v špitalaj na tisti tau prišo, gde so nauri, pa not staupe v edno sobo, je vido, ka vsakši betežnik ma glavau not zvezano. Minister zdaj pita, zakoj so vsi zvezani na glavej.

Doktor pa pravi: "Vejte, gospaud minister, včara so se na dvauri špilali pa so tak prajli, ka oni so zdaj sadovnjak (gyümölcsös). Vsi so šli gor na drejve pa so se tak gor obesili, ka so z glavami visali prauto zemlé. Te se je pa eden norc zdrau: "Ozrejlili smo!" Pa te so vsi na glavau doj spadnili."

Foliški penazge

Gnesden je fejest moda, ka nistami pejnaze redijo, s foliški pejnazi gratajo bogati. Eden takši je stau pred biroviji, gda ga birauf etak pita: "Gospaud, zakoj ste pa foliške pejnaze redli? Pa če ste že redli, zakoj ste naredli takšnoga, steri je 530 forintov vrejden? Vej pa takšoga ranč nejga."

Of pa: "Zakoj, zakoj, dragi birauf! Zatok, ka mi je ranč telko trbelo."

Klavir (zongora)

Naš Francek pa Hugo si pripovejdata. Hugo etak pravi Franceki: "Vejš, kumaj se svojo ženo na njau vzeo, aj odamo klavir pa aj se raj vči na klarinet igrati." Francek pa: "Pa tau nej vseedno? S klarinetom ranč takšo larmo dela kak s klavirom."

Hugo pa: "Vidim, ka ne razmejš. Če de se klarinet včila, te nede mogla vcuj spejvati."

Vrabli

Dva vrabli si na ednoj drejvi etak pripovejdata: "Vi-diš, sto sedi pod drevov?" "Zakoj bi pa nej vido," pravi te drugi. "Eden policaj." Zdj pa te prvi etak: "Pa te ka čakaš?"

PORABJE

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc út 17.,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo
št. 415-715/93 mb z dne
3.11.1993, se časopis
PORABJE uvršča med
proizvode, od
katerih se plačuje davek od
prometa proizvodov po 13.točki
tarife 3. zakona o prometnem
davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062.

Časopis izhaja z denarno
pomočjo Javnega sklada za
narodne in etnične manjšine.